

Dosarul nr. 2ra-1197/2021

prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. V. Holban)

instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. A. Panov, I. Secrieru, I. Țurcan)

ÎNCHEIERE

15 septembrie 2021

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al
Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătoriai

Svetlana Filincova
Galina Stratulat
Iurie Bejenaru

examinând chestiunea privind admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Valerii Lomaka împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, procuraturii și ale instanțelor judecătorești,

împotriva deciziei din 27 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost admis apelul declarat de Valerii Lomaka, reprezentat de avocatul Călin Melinteanu și a fost casată hotărârea din 12 octombrie 2020 a Judecătoriai Chișinău, sediul Centru, prin care acțiunea a fost respinsă,

c o n s t a t ă:

La 20 februarie 2020, Valerii Lomaka a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că, la 15 octombrie 2015 de către Inspectoratul de Poliție Rîșcani, mun. Chișinău a fost pornită cauza penală nr. XXXXXXXX, în baza art. XXX alin. (XX) din Codul Penal.

A relatat reclamantul că, în cadrul cauzei penale nominalizate, la 30 martie 2016, prin ordonanța procurorului Nicolae Gurev, Valerii Lomaka a fost pus sub învinuire, incriminându-se săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. XXX alin. (XX) din Codul Penal, și tot în aceeași zi prin ordonanța de reținere emisă de procuror a fost dispusă și reținerea acestuia.

Ulterior, la 30 iulie 2019, prin ordonanța procurorului Nicolae Busuioc, a fost dispusă scoaterea de sub urmărire penală a învinuitului Valerii Lomaka, născut la XX XXX XXXX.

În drept, a invocat prevederile art.1405 alin.(1) din Codul penal, precum și prevederile Legii nr.1545 din 25 februarie 1998 cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanței judecătorești.

A solicitat reclamantul încasarea din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Justiției al RM în beneficiul lui Valerii Lomaka a prejudiciului moral în mărime de 120000 de lei cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, procuraturii și ale instanțelor judecătorești, precum și încasarea din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Justiției al RM în beneficiul lui Valerii Lomaka a sumei de 13500 de lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică suportate în cadrul procesului penal, 4000 de lei cheltuieli de asistență juridică suportate în prezenta cauză.

Prin hotărârea din 12 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, acțiunea depusă de Valerii Lomaka, a fost respinsă ca neîntemeiată.

Nefiind de acord cu hotărârea primei instanțe, la 28 octombrie 2020 și respectiv la 14 ianuarie 2021, Valerii Lomaka, reprezentat de avocatul Călin Melinteanu a declarat apel împotriva hotărârii din 12 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii.

Prin decizia din 27 aprilie 2021 a Curții de Apel Chișinău a fost admis apelul declarat de Valerii Lomaka, reprezentat de avocatul Călin Melinteanu, a fost casată hotărârea din 12 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, și a fost pronunțată o nouă hotărâre prin care: cererea de chemare în judecată depusă de Valerii Lomaka împotriva Ministerului Justiției al RM, intervenient accesoriu Procuratura Generală a RM cu privire la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, procuraturii și ale instanțelor judecătorești, compensarea cheltuielilor de asistență juridică, a fost admisă parțial. A fost încasat din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al RM, în beneficiul lui Valerii Lomaka a prejudiciul moral în mărime de 30 000 de lei, a cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 9500 de lei suportate în procesul penal și 2000 de lei suportate în prezentul proces. În rest acțiunea a fost respinsă.

Petru a decide astfel, instanța de apel a aplicat prevederile Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanței judecătorești, precum și prevederile art. art. 2007, 2036, 2037 din Codul civil, și a conchis că, Valerii Lomaka a fost reabilitat pe cauza penală nr.XXXXXXXX, iar acesta este îndreptățit să solicite repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în temeiul art.3 lit. a) din Legea nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 - tragerea ilegală la răspundere penală (lato sensu).

Sub acest aspect, instanța de apel a relevat că, prima instanță neîntemeiat a conchis referitor la faptul precum că, Valerii Lomaka nu este subiect al Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești și că acesta nu este îndreptățit să solicite compensarea

prejudiciului cauzat în legătură cu aceste acțiuni, în condițiile în care din cele ce preced rezultă contrariul.

În acest context, instanța de apel a respins argumentul primei instanțe precum că, la materialele cauzei nu există niciun act emis de către judecătorul de instrucție sau de către instanța de judecată prin care acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanței de judecată ar fi fost declarate ilegale, or, potrivit art.6 lit. b) din Legea nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998, dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul scoaterii persoanei de sub urmărire penală.

La fel, instanța de apel a menționat că, pentru angajarea răspunderii statului pentru prejudiciul cauzat prin erori judiciare și de urmărire penale, în condițiile normei de drept enunțate supra, este necesară scoaterea persoanei de sub urmărire penală, ceea ce la caz a fost constatat, nefiind necesară emiterea unui act judecătoresc de dispoziție prin care acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanței de judecată să fie declarate ilegale.

În aceste circumstanțe, instanța de apel a respins ca fiind neîntemeiat și argumentul primei instanțe referitor la faptul că, la caz este necesară întrunirea cumulativă minim a câte o condiție din art.3 și din art.6 din Legea nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998, care ar determina dreptul reclamantului de a pretinde repararea prejudiciului, deoarece ar fi norme indisolubile și nu ar putea fi aplicate separat, or potrivit art.10 din Legea sus citată, dreptul persoanei fizice la repararea prejudiciului moral în mărimea și în modul stabilite de prezenta lege apare în cazurile specificate la art.6, acest drept nefiind condiționat de întrunirea cumulativă a condițiilor prevăzute de art.3 și 6 din Lege.

De asemenea instanța de apel a apreciat critic și argumentul primei instanțe precum că, existența în speța dată a ordonanței de scoatere a lui Valerii Lomaka de sub urmărire penală, nu denotă faptul că organul de urmărire penală a admis acțiuni ilicite, or, efectuarea măsurilor operative de investigație este obligația organului de urmărire penală, care are drept scop de a descoperi circumstanțele și persoana care a comis infracțiunea.

Astfel, la acest capitol, Colegiul civil subliniază că nu se pune la îndoială obligația legală a procurorului, organului de urmărire penală, în limitele competenței lor, de a porni urmărirea penală în cazul în care există o bănuială rezonabilă despre faptul săvârșirii unei infracțiuni sau în cazul în care au fost sesizați despre săvârșirea unei infracțiuni și de a efectua acțiunile necesare în vederea constatării faptei penale și a persoanei vinovate, or, urmărirea penală are ca obiect colectarea probelor necesare cu privire la existența infracțiunii și identificarea făptuitorului.

Totuși, instanța de apel specifică faptul că, pornirea urmăririi penale și incriminarea persoanelor în comiterea unor fapte prevăzute de Codul penal, urmează a fi bazată pe un echilibru just, real și efectiv între bănuială rezonabilă, bazată pe fapte și probe verosimile privind comiterea infracțiunii și îndoială rezonabilă, prin care organul de urmărire penală este ținut de lege să privească cumulumul de probele administrate, ambele fiind raportate la obligația organului de urmărire penală și a procurorilor să ia toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei pentru stabilirea adevărului.

Instanța de apel a reținut ca fiind deosebit de important faptul, că concluziile ofițerilor de urmărire penală și a procurorilor despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri și că toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile Codului de procedură penală, se interpretează în favoarea bănuitului, învinuitului.

La caz, instanța de apel a conchis că, apelantul Valerii Lomaka are dreptul la repararea prejudiciului în cadrul procesului civil, or pretențiile acestuia întrunesc condițiile legale pentru angajarea răspunderii statutului în sensul pretins.

În această ordine de idei, instanța de apel a reținut că, prima instanță incorect a respins pretențiile reclamantului, în contextul în care Legea nr.1545-XIII din 25 februarie 1998 cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanței judecătorești este aplicabilă speței.

Pe cale de consecință, apreciind în ansamblu circumstanțele speței și având în vedere principiile compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, natura dreptului lezat, caracterul și gravitatea suferințelor suportate, statutul social al persoanei, instanța de apel consideră necesară încasarea din contul bugetului de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Valerii Lomaka a sumei de 30 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral, care în opinia instanței de apel a constituie o satisfacție echitabilă pentru reclamant.

La fel instanța de apel aplicând prevederile art.94 alin.(1), art.96 alin.(1) din Codul de procedură civilă, a conchis reieșind din dovezile prezentate de către avocatul reclamantului apelant în cumul cu materialele cauzei, ca fiind necesară admiterea parțială și a cerinței de compensare a cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 9500 de lei suportate în procesul penal și 2000 de lei suportate în prezentul proces ca fiind sume reale, necesare și rezonabile, la caz fiind făcută dovada suportării acestora.

La 25 iunie 2021, Ministerul Justiției al Republicii Moldova, a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel cu emiterea unei noi hotărâri de respingere integrală a acțiunii.

În motivarea recursului a indicat că, nu este de acord cu decizia instanței de apel, deoarece instanța de apel a interpretat în mod eronat legea și că a apreciat arbitrar probele administrate.

A menționat că, pentru aplicabilitatea prevederilor Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești necesită a fi întrunite cumulativ atât circumstanțele prevăzute de art. 6, cât și de art.3. Prin urmare, normele legale în cauză sunt indisolubile și nu pot fi aplicate separat.

A susținut că, concluzia instanței de apel precum că, intimatul este în drept să solicite repararea prejudiciului cauzat în conformitate cu prevederile Legii enunțate, este eronată, în condițiile în care, conform art. 3 alin. (1) din Legea enunțată, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală. În condițiile normei enunțate, nu orice acțiune a organelor de drept atrage răspunderea statului.

A afirmat că, este important și necesar să se constate ilegalitatea actului procedural emis de către organul de drept. Respectiv, dacă se demonstrează printr-un act judecătoresc de dispoziție irevocabil că, acțiunile întreprinse de către organul de urmărire penală sunt/au fost ilegale, atunci dreptul la despăgubire apare indiferent de faptul dacă este vinovată sau nu persoana. Or, instanțele judecătorești urmau să indice expres care anume act normativ justifică răspunderea statului.

A declarat că, la materialele cauzei nu există nici un act procedural definitiv și irevocabil al judecătorului de instrucție sau al organului ierarhic superior, prin care s-a stabilit ca fiind ilegale acțiunile organului de urmărire penală.

A notat că, la caz, nu sunt întrunite toate condițiile de aplicabilitate a prevederilor Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

A invocat că, la examinarea cauzei, a fost ignorat și faptul că, prin prisma Legii enunțate, persoana are dreptul să solicite despăgubire în situația în care acesta a fost condamnat, iar ulterior, în privința sa a fost emisă sentință de achitare. Anume în astfel de situații se poate invoca că, persoana a fost trasă la răspundere penală. Or, conform art. 50 din Codul penal, se consideră răspundere penală condamnarea publică, în numele legii, a faptelor infracționale și a persoanelor care le-au săvârșit, condamnare ce poate fi precedată de măsurile de constrângere prevăzute de lege.

A mai invocat că, intimatul nu a fost tras la răspundere penală și nici nu i-a fost acordat statutul de „condamnat”, precum și în privința acestuia nu a fost emisă o sentință de condamnare.

A mai notat că, instanța de apel nu a elucidat pe deplin toate circumstanțele importante, la primirea soluției judecătorești, ce ține de acordarea prejudiciului moral.

Astfel, consideră că, instanța de apel nejustificat și exagerat a dispus încasarea în beneficiului intimatului/reclamantului suma de 30000 de lei cu titlu de prejudiciu moral, în condițiile în care nu există nici un temei de acordarea a despăgubirii bănești, întrucât nu au fost constatate drept ilegale acțiunile organelor de drept, precum și nu a fost probat prin probe pertinente, concludente și argumente justificative suportarea suferințelor morale.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, termenul de declarare a recursului este de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale. Alineatul (2) al aceluiași articol prevede că termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Cu referire la termenul de depunere a recursului, instanța de recurs menționează că, instanța de apel a emis deciziei la 27 aprilie 2021 și expediată participanților la proces la 02 iunie 2021 (f.d.89), însă, la materialele dosarului nu este anexată dovada de recepționare a deciziei recurate. Prin urmare, cererea de recurs declarată la 25 iunie 2021, se consideră depusă în termenul prevăzut de art.434 din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii

acesteia. În cazul neprezentării referinței în termenul stabilit, admisibilitatea recursului se decide în lipsa acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

Prin notificarea din 06 iulie 2021, Curtea Supremă de Justiție în conformitate cu art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, a expediat intimațiilor copia recursului și a înștiințat despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

La 27 iulie 2021, prin intermediul oficiului poștal, Procuratura Generală a Republicii Moldova a depus referință la recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, prin care a solicitat să fie admis.

Până la data examinării admisibilității recursului, intimatul Valerii Lomaka nu a depus referință prin care să-și exprime opinia referitor la recursul declarat.

Examinând temeiurile recursului, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că, recursul este inadmisibil din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Alineatele (2) și (3) ale aceluiași articol prevăd exhaustiv cazurile în care se consideră că normele de drept material sau de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat, iar alin. (4) stabilește că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Conform prevederilor art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Prin urmare, argumentele recursului nu indică la încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural de către instanța de apel, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Or, recursul exercitat conform secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

În acest context, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reiterează și faptul că procedura admisibilității constă în verificarea faptului dacă motivele invocate în recurs se încadrează în cele prevăzute în art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Astfel, în sensul dat, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a relevat în jurisprudența sa constantă, rezultând din prevederile art. 6 § 1 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, că nu se impune motivarea în detaliu a unei decizii prin care o instanță de recurs, întemeindu-se pe dispoziții legale specifice, respinge recursul declarat împotriva sentinței pronunțate de o instanță inferioară, ca fiind lipsit de șanse de succes (cauza Rebai și alții contra Franței, Comisia Europeană a Drepturilor Omului, 25 februarie 1995, nr.26561/1995).

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ține să menționeze că potrivit jurisprudenței CEDO, recursul trebuie să fie efectiv, adică să fie capabil să ofere îndreptarea situației prezentate în cerere, la fel recursul trebuie să posedă puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri (cauza Asito vs Republica Moldova, 10 iulie 2010, Meyer vs Germania, 22 martie 2016), însă motivele recursului, invocate în speță sunt similare celor invocate în cadrul judecării pricinii, care au fost apreciate corespunzător.

Astfel, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a considera recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, ca inadmisibil.

În conformitate cu art. art. 270, 431 alin. (2), 433 lit. a) și 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Recursul declarat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova se consideră inadmisibil.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Galina Stratulat

Iurie Bejenaru